

Stockholm den 30 augusti 2021

Regeringskansliet
Socialdepartementet

Via mail:
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.fs@regeringskansliet.se

Er referens
diarienummer S2021/02982

Remissvar – SOU 2021:22 Hårdare regler för nya nikotinprodukter.

Med anledning av rubricerad SOU avger härmed Svensk Bensinhandel följande remissvar.

Allmänt

Svensk Bensinhandels utgångspunkter är:

1. Att förslag som påverkar möjligheten att bedriva seriös, konkurrensneutral handel inte skall förespråkas,
2. Att förslag som innebär investeringar eller ökade insatser i form av administration, personal eller kostnader skall användas sparsamt och vägas mot önskad effekt och ske enligt proportionalitetsprincipen,
3. Att konkurrensneutralitet ska uppnås mellan olika aktörer och i olika delar av landet samt
4. Att förslagen bidrar till önskad effekt, och inte medför oönskade konsekvenser.

Den nya tobakslagen har nu hunnit vara verksam en tid. Det primära syftet att lämplighetspröva tillståndsinnehavare, begränsa marknadsföring av tobaksprodukter och försvåra för illegal verksamhet har i viss mån lyckats. Lagen har bland annat inneburit att antalet försäljningsställen minskat med cirka 16 %. Konkurrensen har alltså minskat och marknaden kondenserats ner.

Vid lagens tillkomst och första tillämpning var osäkerheten stor bland kommunerna och man lutade sig på underlag från Folkhälsomyndigheten, som utfärdar råd till kommunerna, samt processen för alkoholtillstånd. Ansökningarna fick ibland helt oproportionerlig omfattning och processen blev utdragen. Kommunernas osäkerhet ledde även till att man ville säkra upp tillståndshandlingen och slog ner på helt ovidkommande händelser. Att sökande på fritiden suttit i en ekonomisk förening som lämnat en årsredovisning för sent eller enstaka försenade skattebetalningar är exempel på sådana händelser. Detta är förhoppningsvis något som kommunerna får bättre grepp om, för vid en skiftning av en station eller kiosk kan inte parterna vänta sex månader på ett tillstånd. Det är inte rimligt att en dylik tillståndsprövning är så olika beroende på vilken kommun sökande tillhör. Inte heller är det rimligt att kommunerna använder olika variabler och bedömningskäl – detta innebär i praktiken en

snedvridning av konkurrensförutsättningarna. Sammantaget behöver handeln en tydlig, förutsägbar process som kan hanteras under en rimlig tidsrymd.

Avgiften för ett söka ett tobakstillstånd varierar kraftigt. Även om det ankommer på kommunerna att fastställa avgiftsnivåerna i enlighet med det allmänna kravet om självkostnadsprincipen, har nivåerna i vissa kommuner saknat grund. Inte heller har kommuner på anfordran kunna redovisa hur avgifterna matcher kostnader. Felaktigt hanterat kan avgifternas funktion urgröpas och istället uppfattas som förtäckt skatt och på längre sikt urholka kommunens förtroende i fråga. Det vore därför önskvärt att utredningen gett tydligare direkt om hur avgifter får uttas än enbart till denna allmänna hänvisning.

Tobakslagen har troligen haft en mycket marginell effekt på den svarta marknaden. Om lagen skulle, som den avsåg, minska och hämma den svarta marknaden, behövs också resurser tillföras för att kunna övervaka marknaden och att myndigheter erhåller verksamma sanktionsåtgärder. Inget av detta är dock på plats. De böter som delas ut vid smuggling av tobak är lägre än vad det kostar i de flesta kommuner att söka ett tillstånd att sälja tobak. För att uppnå de övergripande målen med tobakslagen och den nu uppföljande lagstiftningen bör lagstiftaren också säkerställa att det finns resurser och att det ges instruktioner om hur den svarta marknaden ska motarbetas.

Synpunkter på den nu remitterade utredningen

Utöver vad som nedan anmärks har Svensk Bensinhandel inget att erinra.

Avgifter

Med anledning av att utredningen ånyo ser över avgifter för importörer, producenter men också detaljister som ska återförsälja till konsument, bör utredningen härvidlag också utge tydligare direktiv hur avgifter ska beräknas. Uraktlåtenhet leder till snedvriden konkurrens och ett urgröpande av förtroendet för kommunernas tillsynsfunktion.

Marknadsföring vid internetförsäljning

Det är, som utredningen konstaterar, svårt att definiera och begränsa hur marknadsföring och försäljning på internet ska ske. Dock bör utredningen konstatera och föreslå minst samma regler för försäljning på internet som för fysiska butiker. Ett sådant exempel som utredningen tydligt kan förbjuda är reklammail och erbjudanden som är vanligt förekommande för webbsidor som försäljer tobak och nikotinprodukter. Fysisk handel får inte skicka brev hem till sina kunder som köper tobak med erbjudanden om exempelvis en ny snussort. Detta görs kontinuerligt av företag som arbetet via webb och internet. Detta leder till olika regler för olika aktörer och snedvrider konkurrensen. Lagstiftaren bör därför igen se över och analysera reglerna för marknadsföring över internet och återkomma med ett tydligt regelverk för alla aktörer.

Hälsovarning och innehållsdeklaration på produktförpackningarna

Produktförpackningarna bör innehålla en hälsovarning och en innehållsdeklaration med en förteckning över de ingredienser som ingår i produkten i fallande viktordning, samt uppgift om nikotinnehåll i produkten. För att konsumenten ska få en jämförbar uppgift bör nikotinnehållet anges per portion. Samma krav om innehållsdeklaration inte finns för snus. I dag har de flesta snusprodukter en innehållsdeklaration, och det vore rimligt utifrån konsumenters perspektiv och analogt med den nya lagstiftningen om tobaksfria nikotinprodukter att införa krav på innehållsförteckning även för snus.

Krav på särskild måttfullhet vid marknadsföring

Utredningen föreslår att det ska införas ett generellt krav på särskild måttfullhet vid marknadsföring av tobaksfria nikotinprodukter. Detta krav på särskild måttfullhet skiljer sig dock, bl a då det enligt utredningen ska motsvara det som gäller för alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat, på flera punkter från det måttfullhetskrav som gäller för snus och andra tobaksvaror. Vi ser redan i dag återkommande och betydande skillnader i kommunernas sätt att tolka och tillämpa regelverket i sin tillsynsverksamhet avseende marknadsföring av tobaksvaror. Det framstår mot den bakgrunden, och mot marknadens skäliga förväntningar på en förutsebar och likabehandlande tillsynsverksamhet, som tveksamt att den kommunala tillsynen ska kunna hantera två olika måttfullhetskoncept - ett för tobaksvaror och ett för tobaksfria nikotinprodukter.

Utredningen föreslår också ett specifikt krav om förbud mot ovidkommande hänvisningar till smak. Lagstiftaren bör förtydliga var gränsen går mellan en ovidkommande och en saklig hänvisning till smak. Utifrån betänkandets text är det till exempel otydligt vad som gäller för namngivning av produkter och vilka hänvisningar till smak som anses sakliga i marknadsföring.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Nikotinprodukter utan tobak har typiskt sett lång hållbarhet, ofta en längre hållbarhet än tobaksprodukter såsom snus. Dessutom innebär lagförslaget att flera olika myndigheter måste ta fram föreskrifter, med den osäkerhet som följer när sådana föreskrifter kan vara på plats. Det är rimligt att tillverkare ges möjlighet att anpassa sig till nya produkt- och märkningskrav, bland annat för att undvika att stora mängder produkter som redan satts på marknaden behöver återtas och kasseras, till skada inte minst för miljön.

Stockholm enligt ovan,

Robert Dimmlich
VD, Svensk Bensinhandel